

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Francišanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat 16 h

dvakrat 14 "

trikrat 12 "

za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 7. sept. 1917.

Cesarjev rojstni dan.

Dne 17. avgusta t. l. je praznoval naš novi mladi vladar prvič svoj rojstni dan, kar je zasedel slavni prestol svojih pradedov. Vsi narodi naše mogočne Avstrije so se tega dne spominjali svojega ljubljene, ljudomilega vladarja z izrazi in zagotovili najiskrenejše vdanosti in ljubezni. Med najzvestejšimi pa stoji na prvem mestu slovenski narod s svojim učiteljstvom, ki ga je učilo ljubiti cesarja in domovino, in ki je ves čas v dobi svetovne vojne bodisi doma na svojih službenih mestih, bodisi na bojnem polju z dejanji sijajno dokazalo to zvestobo. Iz vseh naših zvestih učiteljskih src kipe v dobrotno nebo navdušeni klici: Bog živi cesarja, na veke srečna Avstrija!

VABILO

na

XIV. izredne občni zbor

Učiteljske tiskarne v Ljubljani, registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se vrši

v ponedeljek, dne 10. septembra 1917 ob 9. uri dopoldne

v Ljubljani, Francišanska ulica št. 6, da se izvrši sklep XIII. rednega občnega zbora z dne 22. marca 1917 glede spremembe pravil.

DNEVNI RED.

1. Sprememba pravil.
2. Slučajnosti.

V Ljubljani, dne 20. avgusta 1917.

Upravni svet.

„Ni časa več za besede, začnimo in začnimo takoj!“

„Pripraviti se bo treba še na težke preizkušnje in na hude boje, katerim moramo biti kos.“

„Temu klinu nemškega prodiranja proti jugu moramo postaviti nujni protitež, ako hočemo podpreti uspešno politiko naših zastopnikov v Jugoslovanskem hlubu. Vemo, da je pri nas večina uradništva v nemških rokah, da so vsa boljša mesta od Nemcev zasedena. Te naše bolesti se dobro zavedamo. Toda, da bi imeli vsa ta naša mesta, ki bi morala biti zasedena od Slovencev, v natančni evidenci, zato nimamo žal nobene legitimirane korporacije. Tozadevno je pri nas velika desorganizacija in desorientacija. „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.“ Ako bomo stali s prekrizanimi rokami in se ne ozirali na vse podrobnosti — vsak najmanjši kamen tvori bistven del zgradbe narodne celote — in čakali samo na čudeže od zgoraj, nas čaka lahko težka doba razočaranja.“

„In ona stranka, ona kulturna organizacija bo dajala smer celokupnemu narodu, ki bo vsebovala v svojem idealizmu in smotrenosti in svoji prožnosti več notranje sile.“

„In pripravljeni smo, da je to poslanstvo namenjeno naši vseslovenski katoliško-demokratski organizaciji, ki vsebuje v sebi zdravo življenja zmožnost in življenja vredno jedro.“

„Vzpodbudo mora dati vodstvo najmočnejše slovenske stranke, ki je** Vseslovenska Ljudska Stranka.“

Te besede je zapisalo glasilo „Slovenske Ljudske Stranke“ „Slovenec“ v svoji 177. številki z dne 4. avgusta t. l. v uvodniku pod naslovom „Narodni svet“.

Članek podpisemo z obema rokama in upamo, da nam „Slovenec“ kakor tudi njegova stranka ne bodeta štela v zlo, ako pomagamo tudi mi po svojih slabih močeh čim preje uresničiti ono državno deklaracijo, ki jo je podal Jugoslovanski

*) Podčrtal pisec tega članka.

**) Podčrtal pisec tega članka.

klub v državnem zboru, kajti ni časa več za besede, začnimo in začnimo takoj.“

Ena jako važna korporacija, kjer ima ravno Slov. Ljud. Stranka odločilno besedo, kar je ravno ta stranka pokazala že opetovano, ko se je šlo za oddajo katkega učnega mesta ali za discipliniranje katkega naprednega učitelja, je ravno c. kr. deželni svet „im slovenischen Kernlande.“

In ravno v tej korporaciji, ki je takorekoč duša vsega slovenskega šolstva v sreči Slovenije, ima nemščina edino in odločilno besedo, slovenščina je prava pastorka.

Uradni in menda tudi občevelni jezik — vsaj če človek pride do referenta, tega urada je nemščina. Zapisniki se se pišejo edino le v nemščini; razpisi vseh javnih učnih mest se izdajajo edino le v nemščini. Razglasi in ukazi — vse je v nemščini, — tudi letna poročila, ki so menda pač v prvi vrsti namenjena slovenskim davkoplačevalcem, se izdajajo v nemščini, ko bi se vsaj dvojezična izdajala. — Da je obveščanje s podrejenimi c. kr. okraj. šol. sveti edino le nemško, je itak samoočeno umevno. Kratkotamo, slovenščina zaide le po nesreči tja. —

Kot umevna posledica teh čudnih razmer v najvišji šolski korporaciji je pa tudi vse uradovanje c. kr. okraj. šol. svetov s posameznimi šol. vodstvi kakor tudi s c. kr. dež. šol. svetom in drugimi korporacijami. Nemščina zavzema prvo in glavno mesto, edino le kraj. šol. sveti so izvzeti, ti dobivajo slovenske uradne dopise.

Nadaljna posledica teh čudovitih razmer je slednjič tudi ustroj naših gimnazij. Tudi tu je vse nemško. Šolska naznanila, letna poročila nemška, menda za-to, da jih razumejo slovenski stariši slovenskih učencev lažje.

In v vseh teh korporacijah ima odločilno besedo in vselej odločilno večino Slov. Lj. Stranka, tako v c. kr. dež. kakor tudi v vseh c. kr. okraj. šol. svetih. Tu velja pač lepo geslo: „Pomagaj si sam, in Bog ti bo pomagal.“ Ako bomo stali s prekrizanimi rokami in se ne ozirali na vse podrobnosti, vsak najmanjši kamen tvori bistven del zgradbe narodne celote — in čakali samo na čudeže od zgoraj, nas čaka lahko težka doba razočaranja.

Zato pa kličemo pristašem Slovenske Ljudske Stranke: Pokažite sloven-

skemu narodu, da imate v sebi toliko idealizma, smotrenosti in toliko notranje sile, da odpravite to v nebo kričečo krivico in da daste ravno v teh korporacijah slovenščini ono mesto, ki jo mora zavzemati — to je prvo mesto.

Vojna.

ITALIJANSKO BOJIŠČE.

Od 2. avgusta naprej so italijanski letalci večkrat napadli Pulj, ne da bi bili naredili mnogo škode. Na napade na Pulj so odgovorili naši letalci dne 14. avgusta z napadom na Benetke. Vrgli so na mesto in mornarsko orožarno 4 tone bomb. Italijani so obstreljevali naše letalce z veliko silo in sestrelili eno pomorsko letalo in dva navadna zrakoplova. Tudi nad Jesenice so se spravili italijanski letalci in vrgli v bližino tamošnjega državnega kolodvora mnogo bomb. Vžigalne bombe so vžgale bližnje gozde. Dne 4. avgusta so napadli lepo gorenjsko vas Koroško Belo, jo zažgali z vžigalnimi bombami; vso vas razun par hiš je uničil požar. Vneli so se tudi gozdovi v okolici. Nekaj bomb je padlo tudi na Javornik in Savo, kjer so porušili dve hiši in ubili dve osebi.

Enajsta soška bitka. Po jako hudi, poldrugi dan trajajoči pripravi je pričela dne 19. t. m. italijanska infanterija enajsto soško bitko. Siloviti boji divjajo na 60 km široki fronti med Mrzlim vrhom in morjem. Najsilovitejši so bili napadi na Tolminko mostišče, Sveto goro, na grič Sv. Marka in na Grnado. Strelja okoli 5000 topov; niso pa vštete angleške in francoske baterije. Poročila zatrjujejo, da je dosednji potek boja ugoden za nas.

RUSKO BOJIŠČE.

Na romunskem in ruskem bojišču se položaj zadnje dni ni spremenil. Pri mestu Focsani so naše in nemške čete od pričetka naše ofenzive od 18. avgusta vjeli nad 11.000 mož, na vsi vzhodni fronti pa 41.300 mož, vzeli sovražniku 257 topov, 546 strojnih in 50.000 navadnih pušk, 191 minskih metalcev, mnogo municije in drugih vojnih priprav.

LISTEK

Iz umetniškega sveta.

Glasbeno dramatični večeri v deželnem gledališču.

Operni večer dne 10. avg. t. l.

Ker je najhujša vročina ponehala, so večeri že primerni za koncertne in dramatiške priredbe. Tako je povabilo vodstvo dramatično-glasbenih večerov v dež. gledališču na gostovanje primadono zagrebškega odra Miro Koroščevo in baritonista od istotam, Roberta Primožiča.

Bi! je to operni večer v pravem pomenu besede. Zapela sta nam pri nas več ali manj znane, včasih že slabše, pa tudi lepše pete operne arije. Koroščevo je med vsemi pela najlepše ono iz opere „Samson in Dalila“. Njen glas jo vsposablja za pevko Wagnerjevih oper, ki zahtevajo za svoje mitiške tipe močan organ in krepko postavo. To oboje ima Koroščevo; v operi se gotovo tudi pri-

merno razvije, česar pri petju posameznih arij ni mogoče.

Druga točka vzporeda je imela naslov: „Slovenske pesmi“. Pričakoval sem, da nam zapoje Koroščevo kak lep samospev iz novejša naše literature in s tem dokaže, da jo pozna in se kot priznana umetnica bratskega naroda zanjo zanima. Žal sem bil hudo razočaran! Za prvo „slovensko pesem“ je Koroščevo pela neko hrvaško, v počasnem valčkovem tempu zloženo pesem brez vsake vrednosti, kot drugo smo pa čuli samospev „Domovini“ (O vdova tožna, zapuščenca) na znano Gregorčičevo besedilo. Rad bi vedel in slovenska javnost bi morala izvedeti, kateri glasbeni mrevzar se je upal hudo pregrešiti nad krasnim Gregorčičevim tekstom (ki je mimogrede omenjeno, večkrat in lepo uglasben) in mu napisati tako trivialno glasbo. Pred 50 leti so na Slovenskem podobno skladali zakotni organisti. — Pesem je prišla na vzpored gotovo le radi svoje domoljubne in času primerne vsebine ter zato, da se vrže neko slovensko drobtinico raz oder. Nekateri hrvaški gostje menda mislijo,

da moramo biti Ljubljančanje z vsem zadovoljni!

Robert Primožič je novinec. Po rodu primorski Slovenec je začel svojo kariero baje v Italiji. Njegovemu dobremu, sonornemu baritonu se ta vpliv pozna. Glas je posebno v nižini polnodoneč, v prehodih iz višine v nižino in narobe še trd in neuglajen. Primožič hoče posnemati Vuškovića. Italijanske arije je pel živo, do izredne veljave se je povzpел v dvo-spevu iz opere „Zrinski“ s Koroščevo. Mladi umetnik naj stopa na trnjevo pot z veliko srečo, višje, višje!

Oba solista je na klavirju spremljala absolventinja hrvaškega konservatorija v Zagrebu Olga Lugarič srednje dobro. O kaki harmoniji med solisti in klavirjem — malo govora.

Ljudem je operni večer jako ugajal. Primožič si je zaslužil mnogo aplavza tudi za svoje živahne, včasih skoro smešne nastope. Če kaka operna pevka po burnem ploskanju občinstvu pošlje par poljubčkov, se nazadnje kvitira, poljubčke resnih umetnikov (moškega spola) pa radi odklanjamo!

Z. P.

Gostovanje ensembela mestnega gledališča v Krakovu.

Na povratku iz soške fronte, kjer so vrli poljski igralci prirejali svojim rojakom vojakom dramske predstave, so se oglašili tudi v Ljubljani in so nam pripravili dva lepa, umetniškega užitka polna večera. Prvi večer so igrali Batuckega veseloigro „Grube ryby“, drugi večer pa Ruskovskega veseloigro „Maz z grzecznosci“. Prvovrstnemu ensembelu smo se obakrat divili in občudovali njegovo virtuosno igro. Škoda, da je občinstvo za prvo predstavo pozno izvedelo in so prazni sedeži gledališča ljube nam goste ne-ljubo pozdravljali.

—ec.

To in ono izza preteklih dni.

XVII.

V krasnem zakotju naših planin je diven kraj, kjer službuje že 27. leto kot voditelj tamošnje ljudske šole ljubi moj pobratim in tovariš F. Mož je tu vse-

ANGLEŠKO - FRANCOSKO IN NEMŠKO BOJIŠČE.

V Flandriji in pri Verdunu se bije te dni silno krvava bitka. Angleži in Francozi so se navalili z ogromno silo na Nemce, ki se polagoma umikajo.

NOV SOVRAŽNIK.

Iz glavnega mesta Argentine Buenos Aires se poroča, da je južnoameriška ljudovlada Argentina ukinila diplomatske zveze z Nemčijo ter ji stavila kratek ultimatum, v katerem zahteva, da naj Nemčija ugodni argentinskim zahtevam.

KITAJSKA DEFINITIVNO NAPOVEDALA VOJNO.

Kitajska vlada je izdala proklamacijo, ki jo je podpisal predsednik ljudovlade in vsi ministri. Proklamacija izjavlja, da je Kitajska od 14. avgusta 1917 ob 10. uri zjutraj v vojnem stanju z Nemčijo in Avstro-Ogrsko.

PONOVA PREBIRANJA ČRNOVOJNIKOV ROJSTNIH LETN. 1899, 1898, 1897

se vrše od 3. do 22. septembra t. l. K prebiranjem ni treba priti pravilno oprešenim, slepim, gluhoonim, kretenom, norim in onim, ki jim manjka kak ud. Odhod v vojaško službo še ni določen.

HITREJE REŠEVANJE PROŠENJ ZA PODPORO.

Izšla je ministrska odredba, ki določa, da morajo okrajne podporne komisije hitreje reševati prošnje za podpore družinam vpoklicanih. Tudi podpore se morajo hitreje izplačevati.

KOLIKO LADIJ JE IZGUBILA NEMČIJA.

Po nemški uradni statistiki bi bilo dosedaj v sovražnih in deloma nevtralnih rokah 533 nemških ladij z okroglo 2.100.000 tonami. V sovražnih ozir. nevtralnih rokah so: V Sev. Ameriki (vzhodno obrežje) 70 ladij s 536.000 tonami, (zahodno obrežje) 20 ladij z 78.177 tonami. Južna Amerika (vzhodno obrežje) 20 ladij s 100.024 tonami, (zahodno obrežje) 102 ladij s 366.000 tonami, Argentina 12 ladij s 54.068 tonami, Kuba 7 ladij s 23.733 tonami, Brazilija 38 ladij s 208.387 tonami, Mehika 2 ladij s 8716 tonami, Las Palmas 20 ladij s 76.338 tonami. Na Filipinah je 18 ladij s 69.796 tonami. Nizozemska Indija 24 ladij s 125.438 tonami, Vzhodna Azija 33 ladij s 158.515 tonami. Sovražniki so te ladje, v kolikor so v njih rokah, že zaplenili in jih vpisali na račun žrtev nemških podmorskih čolnov.

ANGLEŠKA TRGOVINA KLJUBUJE PODMORSKIM ČOLNOM.

„Neue Freie Presse“ poroča, da znaša vrednost blaga, ki ga je Anglija uvozila meseca julija t. l., 90.182.430 proti 76.732.443 funtov šterlingov meseca julija 1916. Izvozila pa je ta mesec blaga v vrednosti 49.833.635 proti 46.322.057 funtov šterlingov meseca julija 1916. Angleški listi primerjajo ta ogromna števila z uspehom nemških podmorskih čolnov in trdijo, da angleška prekomorska trgovina kljub podmorskemu čolnom krasno uspeva.

stransko zaposlen. Ves čas opravlja tajništvo posojilnice ter je že 25. leto načelnik podružnice „Slovenskega planinskega društva“. Dne 18. avgusta t. l. je obhajal 30-letnico, odkar je bil prvičkrat na najvišjem vršcu Savinskih odnosno Kamniških planin. Kot anražiran planinar je znan daleč naokrog ter je tozadevno že marsikaj spisal, kakor je tudi sicer literarno delaven.

Tovariš F. bode blage volje oprostil, ako osvežim neko reminiscenco, ki se naša nanj.

Bilo je l. 1884. Tačas je bil kolega F. podučitelj v znamenitem trgu na Spod. Štajerskem. Pripravljaj se je na II. učiteljski izpit. Zaradi tega se je osebno obrnil do tedanjega okrajnega šolskega nadzornika s prošnjo, naj mu dovoli opustitev pismenega izdelka stavljenega naloge za uradno učiteljsko konferenco. Smehljajoč in prikimajoč ga nadzornik odpusti.

Napoti dan okrajne učiteljske konference. A tedaj določi nadzornik tovariša F. za referenta o oni temi, za katero ga je prosil oprostite, rekoč: „F. war zwar bei mir und ersuchte mich, ihm das Thema zu erlassen. Ich kann jedoch ein solches Ansinnen nicht ernst nehmen, eine Renitenz aber lasse ich nicht zu.“ In F. je referiral, seve „ex abrupto“. Govoril je o tem, kako naj se v šoli po-

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Vodstvo mestne ljudske šole na Kati-nari, 12-36 K; vodstvo mestne ljudske šole v Sv. Križu, 9-02 K; zbirke na dvorazredni ljudski šoli v Orli vasi, 863-24 K; „Odsek vojni davek žen“, ki ga vodi tovarišica Jana Brišnikova učiteljica v Orli vasi, 252 K; čisti preostanek prireditve v Bukovju pri Postojni pod vodstvom učiteljice J. Meyer-jeve, 257 K; skupaj 1393-62 K.

Danes izkazanih . . . 1.393 62 K
V zadnji števil. izkazanih 280.518 61 „

Skupaj . . . 281.912-23 K

IV. VOJNO POSOJILLO.

Krajni šolski svet v Orli vasi, 200 K; s posredovanjem učiteljice Brišnikove v Orli vasi, 200 K; skupaj 400 K.

Danes izkazanih . . . 400 — K
V zadnji števil. izkazanih 2.761.038 — „

Skupaj . . . 2.761.438 — K

V. vojno posojilo.

Nadučitelj Martin Zdolšek v Orlovi vasi, 1000 K; s posredovanjem učiteljice Brišnikove v Orli vasi, 1100 K; skupaj 2100 K.

Danes izkazanih . . . 2.100 — K
V zadnji števil. izkazanih 10.284.707 — „

Skupaj . . . 10.286.807 — K

DENARNI USPEH SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v „Učit. Tovarišu“:

Za „Rdeči križ“ itd.	K	281.912-23
III. vojno posojilo	„	278.848 69
IV. vojno posojilo	„	2.761.438 —
V. vojno posojilo	„	10.286.807 —
VI. vojno posojilo	„	142.850 —
Srednje šole	„	66.392 48
Končna vsota	K	13.818.248-40

Učiteljski naraščaj.

Sedanji vojni čas bo ostavil v vsakem pogledu nove, jako velike vrzeli v socialnem in kulturnem življenju posameznih narodov. Te vrzeli bodo odvisne od tega, kakšne preuredbe si hočejo po vojni ustvariti posamezne dežele. Pri tem našem razmišljanju ne moremo že naprej govoriti o kulturnem razvoju po drugih deželah. Razložijo in razumejo se pač že danes dovolj jasno konture tega bodočega kulturnega razvoja iz listov in iz parlamentov.

Da bodo nastale nove forme državnega in narodnega življenja, je danes gotovo dejstvo, ker so pogoji za te nove forme po vseh deželah pred nami. Te nove oblike stvarjanja se nahajajo prav posebno v napredku in kulturni posameznih narodov, iz česar sledi, da izidejo, če se ne izvedejo z državnim preobratom, kakor n. pr. v Rusiji, iz kulturne moči poedinih narodov.

Zato si bo vsaka država ustvarila za bodoči razvoj ter sprejela one forme, ki so najugodnejše za njeni separaten lokalni položaj, ne oziraje se na druge. V tem pogledu se bo moralo rado ali nerado prenehati s konservativnimi tradicijami v interes naroda samega in države. Zato se bodo brigali tudi oni, ki se povrnejo z

stopa z otroci, ki so od narave manj nadarjeni. Za izborni svoje predavanje priznalo mu je poslušalstvo obče priznanje. Nadzornik pa je kar debelo gledal. F. je pač jasno pokazal, da je o snovi dobro poučen ter da o tisti menda več razmišljal pa tudi več vedel, nego je bilo to nadzorniku — ljubo . . . Pismenega izdelka seve pa kolega ni oddal.

V koliko si pa je voditelj konference s svojim vedenjem povečal avtoriteto pri podrejenem učitelstvu: o tem pa naj sodijo cenjeni bralci . . .

Odurnost, birokratska nagajivost ter brezmišelnost bagatelizovanje še ni prinašalo nikomur simpatij. Mi učitelji dobro vemo, da imajo gg. nadzorniki navzgor dosti odgovornosti ter da morajo postopati po gotovih predpisih. A to naj se vrši vedno v blaženi meri in obliki ter nikdar na način, ki posameznika žali.

No, od tega je zdaj že poteklo več nego troje decenij! Vrli naš sodrug F. pa še neupognjen, čil in zdrav z neumorno marljivostjo imenitno upravlja svoj posel v šoli pa tudi zunaj nje. — Bog ga ohrani tako krepkega še mnogo let v dobro šoli in narodnemu delu!

Srčno pozdravljeni, g. urednik!

Vaš stari

Slamoštev.

fronte domov. Danes ni več dalekovidnega državnika, da bi ne iskal sigurnega pogleda v bodočnost.

V tem momentu nas zanima važno vprašanje slovenskega mladega učiteljskega naraščaja.

Odkar je v veljavi v naši državi novi šolski zakon, manjka po slovenskih deželah posebno na Kranjskem ljudskih učiteljev. Mladiči se na Kranjskem le neradi posvečajo učiteljskemu stanu. Mnogi, ki dovrše učiteljske, si poiščejo boljši košček kruha in gredo k drugim stanovom in to najbolj zaradi slabega gmojnega položaja, prav posebno pa v zadnjih časih zaradi neznosnih pravnih razmer v učiteljskem stanu. Smrt ima obilno žetev v učiteljskem stanu in v razmerju z drugimi stanovi jih v nobenem stanu ne umrje toliko za jetiko kakor v učiteljskem stanu. To se je posebno opazovalo v zadnjih letih. Odkar je izbruhnila vojna, je nastala nevarnost, da ne bo mogoče v desetletjih izpolniti nastale praznine. Da je toliko pomanjkanja učitelstva na Kranjskem, smo navedli že dva vzroka. Vsak mladenič se skuša posvetiti onemu stanu, kjer je pravni in gmojni položaj boljši in srečnejši in to je med uradniki vseh kategorij. Med učitelji in uradniki je velika razlika. Nečemo vsega tega zopet navajati, vsaj smo vse to že večkrat povedali v raznih govorih in petijah in vse prav živo občutimo tudi danes. Iz drugih dežel, iz Štajerskega in Primorskega niso prihajali učitelji službovat na Kranjsko, ker so celo v tužni Istri boljše učiteljske plače nego na Kranjskem.

Po vojski bomo pa še bolj občutili pomanjkanje učiteljev, ker hoče mnogo mladih učiteljev-vojakov ostati pri vojakih in se dati aktivirati; drugi si izberejo boljše službe in se ne povrnejo več k učitelstvu. Tako jih mnogo sodi, tako jih hoče mnogo storiti po vojni.

Ono učiteljstvo pa, ki se vrne v šolsko službo, bo mnogo slabšeje, bolešno, revmatično ali sicer nadložno. Računati je treba tudi s tem.

Veliko vprašanje je tudi, ali se bodo pripravniki, ki so danes v vojaški službi, vrnili k učiteljskemu stanu? Dvomimo tudi, ali se bo v bodoče hotelo mnogo mladeničev posvetiti učiteljskemu stanu, ker jim bodo po vojni svobodna pota na vse strani, v službe, ki se ne morejo nadomestiti z ženskami.

Učiteljice pa bodo preplavile šolsko polje. Da je to suho dejstvo, nam izpričuje „Letno poročilo o stanju ljudskih šol na Kranjskem koncem leta 1916.“

Na javnih šolah na Kranjskem je bilo ob koncu leta 1916 487 moških (izmed teh 213 mobiliziranih, ostane torej še 274) in 866 ženskih učnih moči, torej več nego trikrat toliko. Poglejmo še naraščaj! Gojencev je bilo na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v pripravljalnem tečaju 31, v I. letniku 24, v II. letniku 28, v III. letniku 21, v IV. letniku 6 (od teh sta pa le še 2 maturirala), skupaj 110 (36 v aktivni vojaški službi).

Ženski naraščaj. Na c. kr. ženskem učiteljsku v Ljubljani je bilo v I. letniku 44 gojenk, v III. letniku 42 in v IV. letniku 41, skupaj 127. Drugega letnika ni bilo. Na zasebnem učiteljsku pri uršulinkah v Ljubljani je bilo v IV. letniku 28 gojenk (drugi letnikov zaradi po vojaštvu zasedenih šolskih prostorov v minulem šolskem letu ni bilo). Na zasebnem učiteljsku pri uršulinkah v Škofji Loki je bilo v I. letniku 21 in v III. letniku 20 gojenk skupaj 41 (II. in III. letnika ni bilo). Na zasebnem ženskem učiteljsku nemškega šolskega kuratorija v Ljubljani je bilo v II. letniku 19 in v IV. letniku 24 gojenk, skupaj 43. Če primerjamo število gojenk 110 s številom gojenk 239 vidimo, da je več nego dvakrat toliko gojenk nego gojencev in to v sedanjem neugodnem vojnem času, ko ženska učiteljska niso popolna. Po vojni se bodo ta razmera števila še v večji meri poslabšala. To so števila, ki dajo resno misliti našim šolnikom in prizadetim krogom, pa tudi voditeljem našega naroda. Kaj bo s slovenskim šolstvom na Kranjskem, kaj z vzgojo in izobrazbo posebno naše moške mladine? Da ženska ne more nadomeščati pri vzgoji mladine moške vzgojne sile, dokazuje sedanji vojni čas, ko se tako zelo pogrešajo učitelji v šoli in očetje doma. O zlih posledicah ženske vzgoje za vsak narod nečemo razpravljati danes, opozarjamo le merodajne kroge na nastale razmere. Eno pa je, ki že poudarjamo danes. Če se hoče ugodno rešiti ta problem, naj se čimprej uredi pravni in gmojni odnosaji učitelstva. To zahtevajo kulturni in narodni interesi. Na ta način bomo dobili kmalo dovolj dobrih učiteljev, vsako drugačno reševanje tega vprašanja znači samo krpanje.

D.

*) O tem poročilu spregovorimo v eni prihodnjih števil.

Važna reforma na c. k. učiteljskih.

Odsek državnega zbora za državne uslužbence se je pečal na svoji seji dne 5. julija t. l. s službeno pragmatiko državnega učitelstva. Ob tej priliki sta predlagala poročevalci poslanec Kemetter in poslanec Glöckel popolno zednačenje vadniških učiteljev z glavnimi učitelji na c. k. učiteljskih. Vsi naj imajo enake plače in dobe naslov profesor. Poslanec Wollek se je izrekel za preosnovno učiteljsko in učiteljske izobrazbe. Zednačenje vadniških učiteljev z akademično izobraženimi glavnimi učitelji pa bi vzbudilo med temi veliko nevoljo. Stremeti moramo za tem, da damo sposobnim in nadarjenim ljudskošolskim in strokovnim učiteljem priliko za akademično izobrazbo: dajo naj se jim v to svrhu dopusti in podeljujejo denarne podpore. Take učne moči bi bile najboljši vzgojevalci učiteljskega naraščaja. Za sedaj zadostuje, da naj imajo vadniški učitelji enake plače kakor glavni učitelji. Vodja naučnega ministrstva pl. Cwiklinski prizna veliki pomen vadniških učiteljev za vzgojo in strokovno izobrazbo učiteljev in bi bil pri volji, uvaževati te predloge, vendar se pa sedaj ta reforma ne da izvesti v okviru zakona, ki je v razpravi. S tem vprašanjem naj se peča v to svrhu izvoljen subkomite. Poslanec pl. Hofmann nasvetuje, da naj se zednačijo z glavnimi učitelji vsaj tisti vadniški učitelji, ki imajo izpit iz meščanske šole. Sekcijski načelnik pl. Kelle se odločno upre predlogu, da bi se to vprašanje rešilo v okviru službene pragmatike. Sekcijski svetnik Hostinec se izjavi zoper tako preosnovno v imenu finančnega ministrstva. Poslanec Glöckel pojasnjuje v daljšem govoru stališče in delo vadniškega učitelstva. Napredovati mora vedno z duhom časa, seznanjati se z vsemi najnovejšimi pedagoškimi in metodiškimi vprašanji, da more vestno izvrševati svojo važno nalogo. Od njegovega dela in sposobnosti je mnogo odvisna strokovna vzgoja učiteljskega naraščaja. Vadniški učitelj nima za učiteljsko izobrazbo nič manjšega pomena nego glavni učitelj. Njegov zgled je za poznejše delo mladega učitelja največjega pomena. On prevaja teorijo v prakso, njegovo delo vpliva na tisoče učencev. Najboljši položaj, ki se v sedanjih razmerah da doseči je ta, da poleg akademično izobraženih učiteljev poučujejo na učiteljskih one izbrane učne moči, ki pridejo iz prakse iz ljudskih in meščanskih šol. Tu se ne sme ozirati na malenkostne finančne ali organizatorne pomisleke, še manj pa na ljubosumnost akademično izobraženih glavnih učiteljev, tu gre za višje principe, tu gre za to, da položimo trden temeljni kamen za moderno vzgojo našega učiteljskega naraščaja. Nihče ne more prevzeti velike odgovornosti, da ni izbral sedanjih ugodnih prilik, da položi temelj obširnejši in globlji že dolgo zaželeni in zahtevani še temeljitejši bodoči preosnovi naših učiteljskih. Vodja naučnega ministrstva pl. Cwiklinski izjavi, da se v bistvu strinja z izjavami poslanca Glöckla in da neče nikakor delati zaprek reformi učiteljske izobrazbe. Nato sklene odsek, da naj se vadniški učitelji zednačijo v vseh pravnih in finančnih vprašanjih z glavnimi učitelji. Predpogoj pa je, da napravi vadniški učitelj izpit za meščanske šole, vendar pa sme naučno ministrstvo pregledati izpit onim vadniškim učiteljem, ki marljivo in uspešno delujejo na pedagoškem in metodiškem polju.

Ta sklep z veseljem pozdravlja učiteljstvo, ker je s tem storjen prvi korak k obširnejši preosnovi učiteljske, ki jo učiteljske organizacije zahtevajo že dolgo vrsto let. Velika zasluga tega odseka je, da je vendar že enkrat odpravil razliko med vadniškimi in glavnimi učitelji.

Slovensko ljudsko in meščansko šolstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu“.

Šolska vodstva slovenskih ljudskih in meščanskih šol „Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu“ so izdala ob sklepu šolskega leta 1916/17 prav lično in jako zanimivo skupno letno poročilo. Iz tega poročila razvidimo, kako lepo se razvija od leta do leta iz malega početka slovensko šolstvo v Trstu in koliknega pomena je za Slovenstvo sploh „Družba sv. Cirila in Metoda“. 1994 otrok se je šolalo v minulem šolskem letu na zavodih „Družbe sv. Cirila in Metoda“. Vsi ti otroci bi se bili potopili že v nežni mladosti v italijanskem morju, če bi jih ne reševalo blagoslovljeno delo „Družbe sv. Cirila in Metoda“.